

AVORTUL ÎNTRE DREPT CÂȘTIGAT, RESPINGERE MORALĂ ȘI PRACTICĂ LARG RĂSPÂNDITĂ

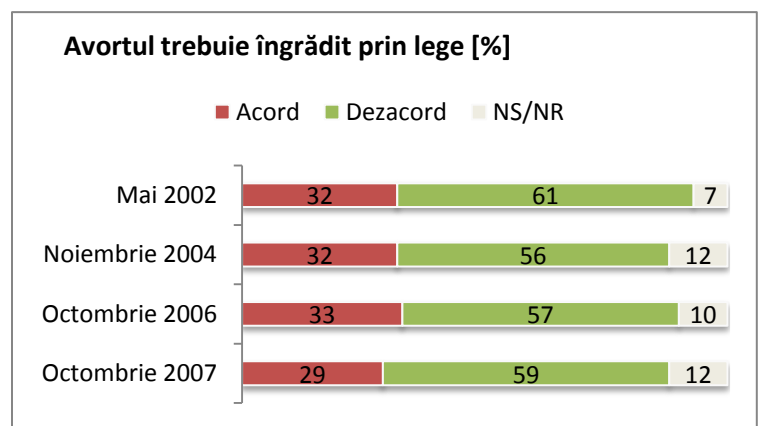
autor: Ovidiu Voicu, manager programe, Fundația Soros România

Înteruperea voluntară a sarcinii (avortul) este o temă sensibilă pentru români. Avortul este ferm respins de toate bisericile creștine, iar 98% dintre români se declară credincioși creștini și majoritatea dintre ei spun că respectă morala creștină. Însă în același timp avortul rămâne cea mai importantă metodă de contracepție pentru un număr mare de femei. Această aparentă contradicție s-a dezvoltat într-un context aparte, marcat pe de o parte de ignorarea deplină de către regimul comunist a educației sexuale și pe de altă parte de politicile aceluiasi regim cu privire la avort.

Pentru că sexul nu își găsea locul în pudibonda ideologie comunistă dezvoltată de regimul Ceaușescu, a fost interzis în discursul public, la fel ca și educația sexuală în școală; nu existau politici de planificare familială și nici mijloace de contracepție. Cum realitatea nu se supune ideologiei, sexul fără educație sexuală a condus la numeroase sarcini nedorite, a căror unică soluție rămânea avortul. Decretul dat de Ceaușescu la 1 octombrie 1966, prin care interzicea avorturile, a transformat o prostie într-o dramă. Avorturile au devenit ilegale, dar în continuare nu se făcea educație sexuală și nu existau măsuri de contracepție, într-o lume tot mai interesată de sex. Natural, a apărut o piață neagră a avorturilor, pentru că întreruperea voluntară a sarcinii rămânea ultima cale de a scăpa de o sarcină nedorită, de un copil în afara căsniciei sau pentru întreținerea căruia părinții nu avea bani, situații tot mai frecvente. Riscurile de sănătate și igienă au fost pe măsură, la fel și consecințele. Statistici neoficiale vorbesc de 10.000 de femei care au murit după ce și-au provocat – singure sau ajutate – avorturi în condiții improprii. Alte zeci de mii au suferit traume psihice și fizice în urma unor avorturi ilegale. Au avut de suferit familii, medici și nu în ultimul rând copii. Unul dintre gesturile simbolice de după Revoluție a fost abolirea infamului decret. Avortul a devenit dreptul la avort, un drept câștigat, la care nu se renunță ușor.

În cei douăzeci de ani de la Revoluție nu s-a pus aproape niciodată serios problema limitării sau chiar interzicerii dreptului la avort. Biserica Ortodoxă a continuat să condamne întreruperea voluntară a sarcinii, fără însă a insista foarte mult pe incriminarea ei în legislația în vigoare. De asemenea au existat întotdeauna organizații non-guvernamentale care susțin că apără valorile creștine sau familia și care militează pentru interzicerea avortului, dar nu s-a pus încă serios problema unei schimbări legislative. Mai nou, subiectul este readus în discuția publică, cu precădere pe Internet, de intelectuali ce se revendică de la curentul creștin-democrat, care au o anumită influență asupra politicianilor din partidul de guvernare. Dacă un partid și-ar asuma deschis pe agendă limitarea sau interzicerea avortului discuția s-ar muta la un alt nivel. Sunt însă românii gata să renunțe la dreptul câștigat la Revoluție?

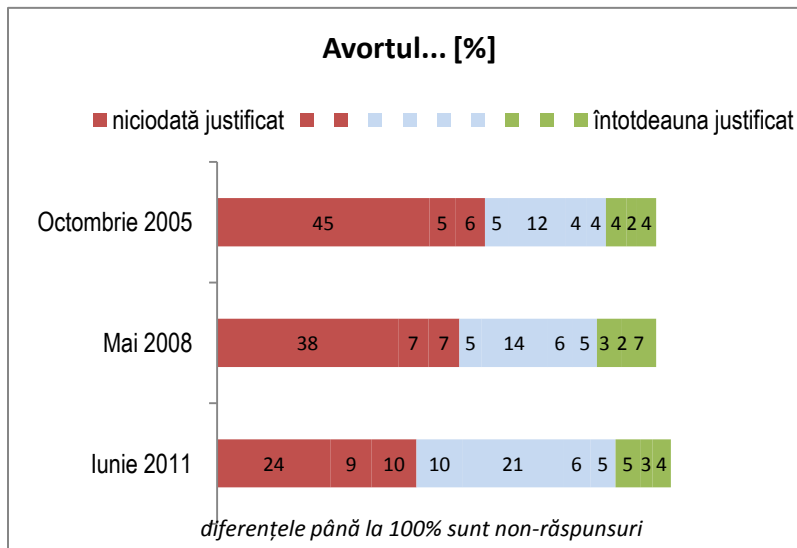
Nu putem vorbi de o analiză sistematică a percepțiilor publicului în legătură cu avortul. Găsim totuși în mai multe anchete sociologice în anii precedenți întrebări referitoare la avort, iar cercetarea *Religie și comportament religios (RCR 2011)* adaugă date pentru acest an. Vom folosi cu precădere datele din seria Barometrul de Opinie Publică al Fundației Soros pentru a vedea cum a evoluat subiectul. Întrebările folosite

anterior au căutat să afle opiniile cetățenilor fie în legătură cu îngrădirea avortului prin lege (în planul politicilor), fie despre acceptabilitatea morală a acestuia (în planul valorilor).

Din prima categorie am găsit în edițiile mai 2002, noiembrie 2004, octombrie 2006 și octombrie 2007 ale Barometrului întrebări care cereau respondenților să își exprime acordul sau dezacordul în legătură cu limitarea legală a avortului. Toate aceste cercetări au folosit o schemă identică de eșantionare, ceea ce permite compararea rezultatelor. Întrebările au fost formulate ușor diferit în primele două ediții menționate față de ultimele, fără însă a se schimba sensul lor. Rezultatele sunt remarcabil de apropiate între ele, iar diferențele se află în marja de eroare a sondajelor citate. Aproximativ 30% din populație este de acord că avortul trebuie îngădit prin lege, în timp ce aproximativ 60% este împotriva și 10% nu au o opinie. Aceste tendințe se păstrează pe toată perioada 2002-2007 și chiar dacă nu avem date mai recente care să măsoare aceeași opinie, nu avem informații care să indice că o schimbare profundă s-ar fi petrecut în ultimii trei patru ani. Cel mai probabil situația este similară.

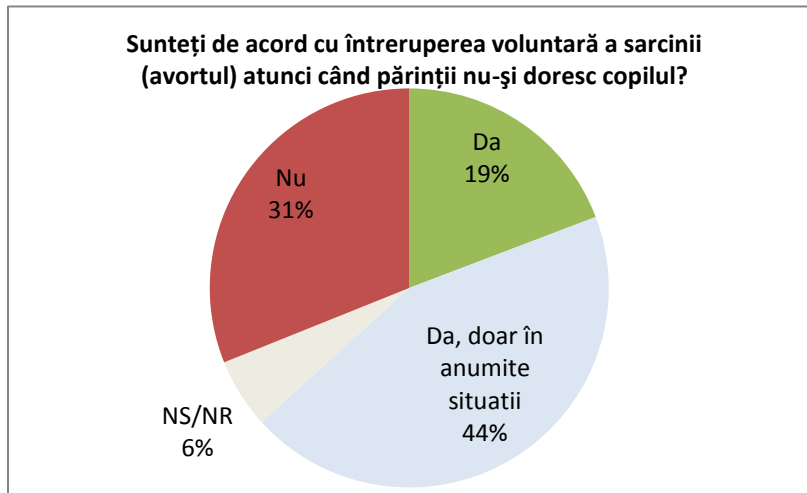
Cercetări mai recente au inclus întrebări despre acceptabilitatea morală, inspirate din cercetări internaționale. O întrebare

clasică din seria internațional European Values Survey (EVS) cere respondenților să spună în ce măsură consideră avortul justificat, pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă că nu este justificat deloc, iar 10 înseamnă că este total justificat. Întâlnim această întrebare în ediția octombrie 2005 a BOP, în ediția mai 2008 a EVS (realizată de Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții) și în RCR 2011, ceea ce ne oferă o bună perspectivă în timp. În graficul alăturat am grupat răspunsurile în trei categorii: „conservatori” (răspunsurile 1-3 pe scala de la 1 la 10; roșu pe grafic), „liberali” (răspunsurile 8-10; verde) și „neutri” (mijlocul scalei, răspunsurile 4-7; albastru deschis). Urmărind culorile se poate lesne observa că ponderea „conservatorilor” este cu mult mai

mare decât a celor „liberalilor”, însă scade în timp. În 2005, 56% dintre respondenți erau „conservatori”, în 2008 procentul a scăzut la 52%, iar în 2011 la 43%. Însă nu avem o creștere corespunzătoare a ponderii grupului „liberalilor”, a cărei pondere rămâne relativ constantă: 10% în 2005; 12% în 2008 și tot 12% în 2011. Cea care crește este ponderea „neutrilor”, de la 25% în 2005, la 30% în 2008 și 42% în 2011. Concluzia este că opinia dominantă rămâne cea conservatoare, dar asistăm la schimbare lentă de opinie pe măsură ce se schimbă generațiile.

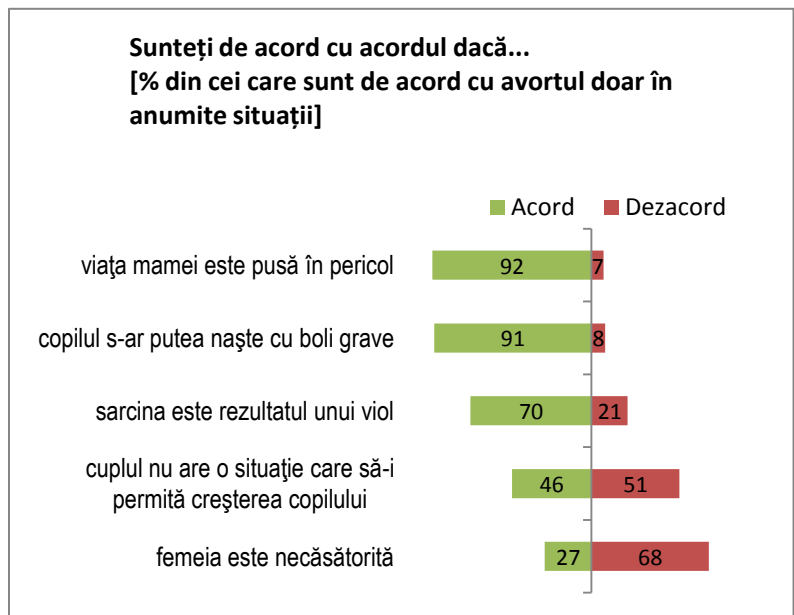
În cercetarea RCR 2011 am adăugat câteva întrebări despre situațiile în care avortul este considerat acceptabil. Cea mai

generală dintre acestea a fost „Sunteți de acord cu întreruperea voluntară a sarcinii (avortul) atunci când părinții nu-și doresc copilul?”, ceea ce surprinde cel mai bine situația cea mai des întâlnită când se apelează la avort, cea a unei sarcini nedorite. Întrebarea măsoară tot acceptabilitatea morală, dar pune respondentul într-o situație concretă, în care nu face doar o evaluare abstractă. Imaginându-ne o discuție publică pe această temă, ne deplasăm de la momentul în care se discuta doar principiul la cel în care se dezbate o decizie concretă. Cei care răspund ferm nu, „conservatorii”, sunt 31%, mai puțini decât în situația anterioară, dar un

procent similar cu cel al susținătorilor îngrădirii prin lege a avortului, așa cum a rezultat din cercetările citate. La polul opus, cei care răspund ferm da, „liberalii”, sunt 19%. Jumătate dintre respondenți îi putem numi „neutri”, dar pentru cei mai mulți dintre ei este o neutralitate în care totuși resping soluția radicală, complet anti-avort.

Mai mult, atunci când le-am oferit o listă de situații în care avortul este una din opțiuni (o listă bazată pe motivele principale ale deciziei de a întrerupe sarcina, așa cum au rezultat dintr-o cercetare calitativă anterioară), „neutrii” s-au orientat preponderent către motivele medicale. 92% ar fi de acord cu avortul dacă viața mamei este pusă în pericol, iar 91% dacă copilul s-ar putea naște cu boli grave. Acordul cu întreruperea sarcinii dacă este urmarea unui viol poate fi văzut din aceeași perspectivă medicală, îngrijorare pentru sănătatea psihică a mamei. Sunt mult mai puțini cei care sunt de acord cu avortul din motive sociale: 46% în situația în care cuplul nu are o situație materială care să-i permită creșterea copilului, și doar 27% dacă femeia este necăsătorită.

Persoanele cele mai conservatoare sunt femeile cu venituri mici, cu nivel scăzut de educație și care locuiesc în mediu rural, iar la polul opus, cei care susțin în cea mai mare măsură avortul sunt bărbați cu venituri mari și foarte mari, studii superioare, locuitori ai orașelor mari și foarte mari.

Alături de percepția avortului ca drept câștigat despre care vorbeam în prima parte a materialului, o altă explicație a toleranței

Sursa datelor: Barometrul de Opinie Publică, mai 2007 Cifrele sunt procente din sub-eșantionul de femei		Ați făcut vreodată o întrerupere de sarcină (avort)?		
		Da	Nu	NR
Vârsta	18-24	9%	88%	3%
	25-34	38%	62%	0%
	35-44	57%	40%	3%
	45-54	67%	30%	3%
	55-64	54%	43%	4%
	65+	58%	40%	2%
Nivelul de educație	inferior (mai puțin de liceu)	52%	46%	2%
	mediu (liceu, postliceală)	48%	50%	3%
	superior (universitar)	46%	53%	1%
Are copii	Da	58%	40%	2%
	Nu	15%	81%	4%
Mediul de rezidență	rural	52%	46%	2%
	urban	49%	49%	3%
Starea civilă	în cuplu	54%	44%	2%
	singură	43%	54%	3%
Total		50%	48%	2%

față de întreruperea voluntară a sarcinii este numărul mare de femei care au folosit această metodă de control al nașterii. Conform Barometrului de Opinie Publică mai 2007, dedicat vieții de cuplu, 50% dintre femei au făcut cel puțin un avort. Așa cum ne așteptam, procentul cel mai ridicat îl găsim pe segmentul de vârstă 45-54, adică femeile care au suferit cel mai tare în urma politicilor implementate de regimul comunist. Ponderea mai scăzută în rândul femeilor mai tinere are legătură pe de o parte cu faptul că unele dintre ele (mai ales pe segmentul de vârstă 18-24) încă nu și-au început viața sexuală, dar și cu accesul mai facil la metode de contracepție. Nu am repetat aceste întrebări în cercetarea din 2011,

pentru că este vorba de fapte și nu de opinii, deci nu ne așteptăm la schimbări semnificative în doar patru ani.

Plecând de la aceste date, putem spune că cei mai mulți dintre cetățenii români resping din punct de vedere moral avortul. Însă procentul celor mai conservatori a scăzut de la 56% în 2005, la 52% în 2008 și apoi la 43% în 2011. Este o tendință ce nu arată semne de inversare. Totodată, procentul celor care ar fi dispuși să accepte o îngrijire legală a avortului este mai mic, de aproximativ o treime dintre cetățeni. Există o disponibilitate ridicată de acceptare a întreruperii voluntare a sarcinii în situații de urgență, când viața sau sănătatea mamei sau a fătului sunt puse în pericol. Această orientare mai degrabă liberală a românilor poate fi explicată pe de o parte ca o reacție la politicile regimului comunist, avortul fiind văzut ca un drept câștigat, iar de pe de altă parte ca o acceptare a situației *de facto*, în condițiile în care aproximativ jumătate dintre femeile din România au trăit cel puțin o dată prin experiența avortului.